

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

**ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО ТЕКСТУ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «бакалавр»
студентки IV курсу
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.01 «Українська
мова і література», ОПП «Українська
і англійська мови: переклад та
редагування»

Анастасії ГОРБУНОВИЧ

Науковий керівник:
к.філол.н., доцент кафедри
української мови та прикладної
лінгвістики

Лілія КОСТИЧ

«Допущено до захисту»

Протокол № 11 засідання кафедри
української мови та прикладної лінгвістики

ННІФ від 01.06.2023

Завідувач кафедри _____ **Сергій РІЗНИК**

КИЇВ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ ВИВЧЕННЯ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ	5
1.1. Теоретичні основи дослідження політичного тексту в мовознавстві та перекладознавстві	5
1.2. Принципи перекладу англomовного суспільно-політичного тексту.....	7
РОЗДІЛ 2. МОВНА ОРГАНІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ.....	13
2.1. Лексико-семантичні та художньо-стилістичні засоби в суспільно- політичних текстах та переклад їх українською мовою.....	13
2.2. Граматичні засоби в суспільно-політичних текстах та переклад їх українською мовою.....	18
2.3. Репрезентація мовних засобів маніпулювання в політичних промовах...	20
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ	26
3.1. Лексико-семантичні трансформації в перекладі політичних промов.....	26
3.2. Граматичні та стилістичні трансформації в перекладі політичних промов.....	31
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	36
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	39

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі людство розвивається в багатьох напрямках: економічному, релігійному, культурному, науковому та політичному. Кожне бачення має свої цілі, завдання та унікальні шляхи досягнення результатів. Порівняно з іншими сферами, політика відіграє важливу роль у людській діяльності та керує всіма аспектами нашого життя. Аналіз проблем і питань перекладу політичних дискурсів показав, що, незважаючи на широкі дослідження в цій галузі, деякі питання, пов'язані зі специфікою перекладу політичних дискурсів з англійської мови на українську, залишаються недослідженими.

Мета роботи – встановити лінгвостилістичні характеристики суспільно-політичних текстів, з'ясувати стратегії перекладу їх українською мовою.

Для досягнення мети передбачаємо розв'язати такі **завдання**:

- проаналізувати теоретичні основи дослідження політичного тексту в мовознавстві та перекладознавстві;
- схарактеризувати принципи перекладу англійськомовного суспільно-політичного тексту;
- дослідити лексико-семантичні та художньо-стилістичні засоби суспільно-політичних текстів та переклад їх українською мовою;
- описати граматичні засоби суспільно-політичних текстів та переклад їх українською мовою;
- обґрунтувати репрезентацію мовних засобів маніпулювання в політичних промовах;
- дослідити лексико-семантичні трансформації в перекладі політичних промов;
- проаналізувати граматичні та стилістичні трансформації в перекладі політичних промов.

Об'єктом дослідження є мовна організація політичних текстів та особливості перекладу їх з англійської мови на українську.

Предметом дослідження є лексичні, стилістичні та граматичні характеристики політичної промови в аспекті перекладу з англійської мови на українську.

Методи дослідження. У бакалаврській роботі використано кілька методів дослідження. Основними є загальнонаукові *методи лінгвістичного опису та аналізу й синтезу*, що слугували для виокремлення різнорівневих мовних засобів організації політичної промови, комплексного аналізу особливостей перекладу їх українською мовою. Для осмислення й узагальнення теоретичних праць про стратегії перекладу й перекладацькі трансформації залучено *індуктивно-дедуктивний метод*.

Матеріалом дослідження є промови політичних діячів Великобританії та США.

Наукова новизна роботи полягає в описі лексико-семантичних, художньо-стилістичних, граматичних особливостей політичного тексту. У цій роботі проаналізовано перекладацькі трансформації, які використовують під час перекладу політичних промов з англійської на українську мову.

Практична цінність роботи полягає в тому, що аналіз поданих у ній перекладацьких трансформацій може бути використаний для подальшого вивчення особливостей і труднощів перекладу політичного мовлення.

Структура й обсяг роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та списку джерел ілюстративного матеріалу. Загальний обсяг роботи – 40 сторінок.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ВИВЧЕННЯ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ

1.1. Теоретичні основи дослідження політичного тексту в мовознавстві та перекладознавстві

Промови політиків та їх використання мають відповідати певним нормам і правилам, які є загальноприйнятими в більшості країн. З огляду на це питання, пов'язані з перекладом текстів політичних промов, привертають увагу багатьох мовознавців і перекладачів, стають предметом лінгвістичних досліджень. Аналіз останніх наукових публікацій показує, що цей аспект вивчення політичного тексту потребує різнобічного аналізу.

Теоретичною та методологічною основою нашого дослідження є праці Т. В. Бурмістенко, Н. П. Башука, О. О. Жулавської, Ю. В. Заблоцького, І. В. Карабана, І. М. Клименко І. П. Левчук, А. О. Лисенко, С. Б. Моркотуна, І. В. Недаймової, Т. М. Ніколаєвої, Т. А. Палей, О. В. Подвойської, І. В. Самойлової, І. Ю. Синяговської, Н. В. Шевчук, А. В. Шишко, І. Л. Фесенко та інших.

Процес глобалізації переживають усі сфери людської діяльності. Щодня з'являються нові правила, зазнають осучаснення норми й принципи. Політика керує долями народів і життям кожного громадянина.

Виступ політика є складною та добре спланованою кампанією, яка потребує довготривалої підготовки. Основне завдання політиків не лише інформувати громадян про економічні, політичні та соціальні питання, але й досягнути взаєморозуміння зі своєю аудиторією, переконати громадян прийняти певні рішення та залучити їх до підтримки. Одним із основних інструментів досягнення таких цілей є політичні промови, які можуть бути виголошені в парламенті або на публічних заходах. Політичні промови спираються на оригінальні поради, аргументми несподівані ідеї, емоційні висловлювання, швидкі відповіді та мовний етикет. Вони мають на меті

переконати аудиторію в життєздатності ідеї, заходу чи дії [Самойлова, Подвойська 2016, с. 235].

Майже завжди політичні промови мають високий ступінь публіцистичності, оскільки вони містять певні ідеї, думки, ідеологічні переконання. Подання ідеологічної позиції, особливо для великої аудиторії, потребує пафосу, який можна передати різними способами: переформулюванням, порівнянням, метафорами, гіперболами та експресивними тонами.

Заздалегідь підготовлені письмові політичні виступи завжди повинні бути розраховані на пряму трансляцію. Як і будь-які виступи, політичні виступи мають класифікацію.

О. В. Падалка виокремили такі типи політичних промов:

- парламентські;
- партійні;
- передвиборчі;
- дипломатичні;
- святкові;
- вітальні.

Парламентська промова – це публічна спроба переконати аудиторію в доцільності певних ідей, заходів, дій. Для цього використовується «каркас» оригінальних порад, аргументів, несподіваних ідей, емоційних висловлювань, швидких відповідей, словесного етикету.

Головна мета передвиборчих виступів – утримати владу та отримати підтримку виборців. О. В. Падалка визначає партійні виступи як такі, що створені для викладу власних ідей і цілей, для пропаганди.

Дипломатичні промови можуть охоплювати майже всі елементи комунікаційного процесу, переважно у сфері ділового спілкування, з певними особливостями офіційного стилю, обслуговуючи сфери права та адміністративно-громадської діяльності, використовуючи при написанні

документи державних установ, ділові документи та листи, а також різні види ділової усної комунікації.

О. В. Падалка у своїй праці вважає вітальні промови однією з прерогатив представників влади, оскільки вони формально спрямовані на предмет заходу, але фактично покликані популяризувати цілі та завдання оратора [Падалка 2012, с. 67].

Святкові промови ритуальні. Вони виражають спільні цінності та точки зору.

Політична промова пов'язана з важливими подіями суспільно-політичного життя, наприклад виборами державних органів. Політична промова завжди впливає на емоції, інтелект та волевиявлення громадян.

У політичних виступах часто використовують програмні документи (партійні платформи чи маніфести рухів) та виступи політичних діячів (для цитування).

1.2. Принципи перекладу англомовного суспільно-політичного тексту

В епоху глобалізації політичній діяльності приділяють багато уваги. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови дискурс має таке визначення: розмова, діалог [Бусел 2005, с. 205]. Голландський лінгвіст Т. ван Дейк вважає, що дискурс – це комунікативна подія, яку відтворюють учасники спілкування [Пасенчук 2017, с. 52]. Політична промова як діалог з аудиторією є складником політичного дискурсу. Політичний дискурс використовують для реалізації, підтримки та здійснення політичної влади.

Дослідження політичного дискурсу базуються на тому, що політика та політичне життя є предметом центральної уваги. Основна мета політичної промови – привернути увагу, а це можливо лише за умови, що політики володіють мистецтвом публічної політичної промови.

Переклад політичної промови має свої особливості. Під впливом певних процесів у мові політики з'являється термінологія, словесні лакуни, різноманітні акроніми, тобто слова, що складаються із перших букв речення. Вони становлять особливий лексичний пласт, який важко перекласти. Тоді перекладачі використовують трансформації.

Лексична трансформація є досить важливою при перекладі, оскільки обсяг словникового запасу двох мов часто різний, що ускладнює переклад.

Однією з найпоширеніших перекладацьких трансформацій у сучасних текстах політичного мовлення є генералізація (узагальнення) значення, заміна мовних одиниць у тексті оригіналу на мовні одиниці в тексті, які мають ширші значення [Сіняговська 2014, с. 93].

Мова та політичні системи постійно змінюються. Політична мова має свою термінологію. Перекладач повинен враховувати цінності, актуальні для іноземного реципієнта та його культури. Мета перекладу політичного тексту полягає в тому, щоб викликати реакцію, подібну до реакції носія іноземної мови. Перекладач повинен спочатку правильно витлумачити оригінальний текст, а потім почати шукати засоби перекладу, які можуть передати прагматику та емоційність оригінального тексту. Головна інтенція політичного спілкування полягає в тому, щоб адресат висловив своє сприйняття дійсності [Коваль 2012, с. 159].

Національно-специфічні реалії країни, особливості виступів окремих політиків, метафори авторів, ідіоми, що підкреслюють національний колорит політичного дискурсу, становлять великі труднощі при перекладі [Усенко 2011, с. 59].

У межах лінгвістичних і культурних відмінностей можна виокремити різні типи мовних зв'язків.

1. Лінгвістичні та культурні відмінності між вихідною та цільовою мовами невеликі. У такому разі серйозних проблем з перекладом не повинно бути. Однак, коли мова йде про близькоспоріднені мови, переклад не завжди буде вдалим.

2. Дві культури мають спільне коріння, але мови, якими спілкуються носії цих культур, абсолютно різні.

3. Відсутня кореляція між мовами під час перекладу, а також існують значні культурні відмінності. Це означає, що переклад з однієї культури на іншу є необхідним. Тому під час перекладу політичних концепцій потрібно враховувати культурні особливості мови перекладу та країни-джерела, а також такі важливі фактори, як історія, політична ситуація та менталітет [Пасенчук 2017, с. 54].

Як зазначає Н. К. Рябцева, перекладачі повинні бути готові подолати асиметрію між мовами, додаючи в текст більше інформації. Тексти політичних виступів англійською мовою можуть бути перекладені українською мовою усним способом під час реальних зустрічей та переговорів і в письмовій формі офіційних заяв і матеріалів. Оскільки англійські тексти політичних промов містять соціокультурні повідомлення, то кожен вид перекладу потребує використання відповідної стратегії.

У політичному тексті часто використовують мовні шаблони та стереотипи, що робить його менш логічно зв'язним. Також характерний високий рівень прецедентності, що призводить до заміни або вибору відповідних виразів у перекладі та наданні коментарів до них. Незручні вислови замінюють умовними, навіть безглуздими. Перекладачі використовують дослівний переклад, перекладацькі трансформації, розробляють певні стратегії перекладу [Петренко 2007, с. 22].

Основні труднощі, що виникають під час перекладу мовних одиниць, спричинені багатозначністю, відсутністю перекладних відповідників, а також національними відмінностями, тобто різним вибором американської, канадської та британської версій при позначенні однакових об'єктів.

Перекладацькі трансформації входять до компетенції перекладача. Текст перекладеної політичної промови повинен правильно передавати зміст оригінального тексту, а форма повинна бути максимально наближеною до оригіналу. Це відрізняє політичний переклад від художнього, який може

відображати стиль перекладача. Відхилення можуть бути пов'язані зі специфікою мови та стилістичними вимогами. Дослівний (повний) переклад відбувається послідовно від першого до останнього слова в реченні. Можуть бути вилучені артиклі й зроблені окремі лексичні трансформації, якщо структура й порядок членів перекладного речення не змінилися.

Потрібно підкреслити, що англійська та українська мови не лише належать до різних гілок індоєвропейської мовної сім'ї – перша – германська, друга – слов'янська, а й до різних структурних типів мов. Аналітичні мови передають граматичні відношення за допомогою окремих граматичних морфем, тоді як флективні мови використовують зв'язані граматичні морфеми для вираження граматичних значень та відношень. Існує багато методів, які допомагають подолати будь-які труднощі перекладу слів і конструкцій у мовах, що належать до різних структурних типів.

Під час перекладу центр дискусії зосереджується переважно на почутті, а не на розумі [Петренко 2007, с. 21]. Тому, урахувавши особливості політичного мовлення та застосовуючи стратегії перекладу, можна виокремити кілька способів перекладу політичних текстів.

1. Дослівний (повний) переклад.
2. Переклад за допомогою перекладацьких трансформацій.
3. Складний переклад.

За статистикою, найбільш використовуваним методом перекладу політичних промов є перекладацька трансформація. Трансформація є основою більшості технік перекладу та передбачає зміну формальних (лексична або синтаксична трансформація) або семантичних (семантична трансформація) компонентів вихідного тексту зі збереженням інформації для передачі [Сіняговська 2014, с. 89].

А. Фітерман і Т. Левицька виокремлюють три типи перекладацьких переходів.

1. Граматична трансформація. Вона охоплює такі прийоми: видалення, додавання, перестановка, заміна речень.

2. Стилiстична трансформацiя. До цiєї категорiї вiдносять такi прийоми, як описовий переклад, синонiмiчна заміна, адаптацiя та компенсацiя.

3. Лексична трансформацiя. До неї належать заміни та доповнення, уточнення та узагальнення речення, транскрипція та транслітерація, переклад антонiмiв [Сiняговська 2014, с. 90].

Розглянемо детально стилiстичну трансформацiю.

Пiд стилiстичною трансформацiєю розумiють спiсiб перекладу, за допомогою якого перекладач змiшує або нейтралiзує стилiстичнi акценти, або, навпаки, досягає iншого значення чи пристосовує їх до стилiстичних норм мови перекладу. За допомогою стилiстичної трансформацiї перекладач може передати всю виразнiсть i мовний стиль оригiналу, не змiнюючи змiсту перекладу.

Описовий переклад як прийом стилiстичної трансформацiї – це метод перекладу нових лексичних елементiв мовою оригiналу, коли слово, словосполучення, фразеологiзм або термiн заминюються в мовi перекладу на iнше словосполучення, яке точно передає змiст оригiнального слова чи словосполучення (термiна).

Ще однією стилiстичною трансформацiєю можна вважати адаптацiю. Адаптацiя – це дозволена в процесi перекладу крайня форма трансформацiї оригiнального тексту, результатом якої є не лише змiна образу певної тематичної ситуацiї, а й змiна самої тематичної ситуацiї в тексті перекладу [Ребенко 2009, с. 179]. Наприклад, назви рiзних географiчних, культурних i повсякденних реалiй, згаданi в оригiнальному творi, часто потребують пояснення.

Розглянемо оригiнальнi фрагменти промов полiтичних дiячiв та їх переклад українською мовою.

Борис Джонсон: «*And therefore I urge you at this moment of national emergency to stay at home, protect our NHS and save lives*» (7). – «*I тому я закликаю вас у цей момент надзвичайної на національному рiвнi ситуацiї*

залишатися вдома, захищати нашу національну службу охорони здоров'я та рятувати життя».

Джо Байден: *«Through the Civil War, the Great Depression, World War, 9/11, through struggle, sacrifice, and setbacks, our “better angels” have always prevailed. In each of these moments, enough of us came together to carry all of us forward»* (10). – *«Через Громадянську війну між Північчю та Півднем, Велику депресію, Другу Світову війну, теракти 11 вересня, через боротьбу, жертви та невдачі наші «кращі ангели» завжди перемагали. У кожен із цих моментів достатньо з нас збиралося разом, щоб вести всіх нас вперед».*

У цьому прикладі використано історичну ілюзію, де кожне слово згадується в більш зрозумілій для українців версії «через громадянську війну, Велику депресію, Другу світову війну, терористичні атаки 11 вересня». Цей приклад також можна використовувати для представлення складної перекладацької трансформації, яка являє собою процес перетворення оригінальної одиниці в одиницю перекладу. Це призводить до часткової або повної трансформації речення або його частин, застосовуючи декілька простих трансформацій перекладу. У попередньому прикладі фраза *«moment of national emergency»* перекладається як *«момент надзвичайної ситуації на національному рівні»*.

Оскільки прямий переклад не завжди може передати повну суть оригінального тексту, усі перекладацькі трансформації взаємопов'язані і не можуть бути використані окремо, перекладачі застосовують комплексний підхід до перекладу. Це означає, що перекладачі часто поєднують різні перекладацькі трансформації, такі як лексичні, граматичні та стилістичні.

Отже, політична промова – це специфічний вид промови, основною метою якої є переконати потенційних виборців з урахуванням обставин промови та цілей, які переслідує політик.

РОЗДІЛ 2. МОВНА ОРГАНІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ

2.1. Лексико-семантичні та художньо-стилістичні засоби в суспільно-політичних текстах та переклад їх українською мовою

Часто під час перекладу політичних промов перекладачам складно перекласти реалії, які не мають відповідників в інших мовах. Такі випадки називають мовними лакунами. Лакуни дають змогу виявити неузгодженості та збіги, які існують у мовному та позамовному досвіді певних лінгвокультурних спільнот [Пастух 2007, с. 100]. Мова політичного мовлення сповнена різноманітних мовних лакунів, що підкреслює специфіку англійської мови, наприклад: *Superior court* – вищий суд; *Lord Mayor* – лорд-мер; *Union Jack* – державний прапор Великобританії.

Переклад такої лексики є складним завданням для перекладачів. У процесі перекладу відбуваються не лише порівняння різних мовних систем, а й зіткнення різних культур, тому перекладачі повинні покладатися на власні знання та досвід, щоб вибрати найбільш відповідний варіант. Л. С. Бархударов розглядає такі основні способи перекладу безеквівалентної лексики:

1. Транслітерація та транскрипція застосовують тоді, коли важливо зберегти лексичну стислість назви, одночасно підкреслюючи специфіку названих об'єктів або понять, яких немає в мові перекладу. Ці способи перекладу використовуються для передання іншомовних власних імен, топонімів, а також назв різних фірм, компаній, ресторанів, готелів, газет і журналів [Башук 2016, с. 14].

Розглянемо фрагменти промов.

Джо Байден: «*The highly contagious Delta virus that I began to warn America about back in July spread in late summer like it did in other countries before us*» (8). – «Неймовірно заразний вірус Дельта, про який я попереджав вас ще в липні, поширився наприкінці літа у нас, як і в інших країнах».

Джо Байден: «*This is pandemic of the unvaccinated*» (8). – «Це пандемія не щеплених».

Борис Джонсон: «*I want to thank everyone who is working flat out to beat the virus... We will beat the coronavirus and we will beat it together*» (9). – «Я хочу подякувати всім, хто наполегливо працює над подоланням вірусу ... Ми переможемо коронавірус і поборемо його разом».

У всіх цих прикладах є слова, які за допомогою транслітерації з'являються в українських перекладах. У зв'язку з коронавірусною інфекцією у виступах Джо Байдена та Бориса Джонсона найпоширенішими словами були *вірус* та *коронавірус*.

2. Калькування. Цей метод перекладу передбачає подання лексики мови оригіналу шляхом заміни частин мови оригіналу їх прямими аналогами в мові перекладу [Башук 2016, с. 14], наприклад: *county* – графство; *sheriff* – шериф.

Розглянемо фрагменти промов.

Джо Байден: «*But President Trump still doesn't have any real plan for how to open our schools safely*» (8). – «Але у президента Трампа досі немає жодного реального плану, як відкрити наші школи безпечно».

Джо Байден: «*I know the country has grown weary of the fight, but we need to remember, we're at war with a virus, not with one another. Not with each other*» (8). – «Я знаю, що країна втомилася від боротьби, але ми повинні пам'ятати, що ми воюємо з вірусом, а не один з одним. Не один з одним».

Борис Джонсон: «*Worst of all, we see ever more elaborate legal and political manoeuvres from the Labour party, which is determined, absolutely determined, to say «We know best», and to thumb their noses at the 17,4 million people who voted to leave the European Union*» (8). – «Найгірше те, що ми бачимо дедалі складніші юридичні та політичні маневри з боку Лейбористської партії, яка рішуче налаштована сказати такі слова Ми знаємо як краще і втерти носа 17,4 мільйонам людей, які проголосували все ж таки за вихід з Європейського Союзу».

У цьому прикладі використовується вираз «*to thumb their noses at*», який можна перекласти українською мовою, застосовуючи калькування, що передбачає заміну майже всіх слів та словосполучень українськими еквівалентами. Оскільки більшість слів і фраз усталені, калькування є, мабуть, найпростішим і найпоширенішим методом, який використовують професіонали під час перекладу політичних виступів. Калькування рідко призводить до порушення мовних норм. У перекладах часто використовують граматичні трансформації, коли перекладач змінює вихідний текст відповідно до специфіки мови перекладу.

3. Описовий переклад передбачає використання словосполучень і речень мовою перекладу для пояснення або опису якісних характеристик того чи іншого слова [Башук 2016, с. 14], наприклад: *House of Lords* – *верхня палата Парламенту Великої Британії*.

4. Наближений переклад. Сенс цього підходу полягає в тому, що перекладач використовує не реалії іноземної мови, а реалії мови, на яку перекладає [Башук 2016, с. 14]: *Oval Office* – *президент США*; *The Crown* – *королева Великобританії*.

Із розвитком суспільства та прогресом науки й техніки кількість абревіатур збільшується, тому абревіатури стали одним із найефективніших способів поповнити словниковий запас багатьох мов у різних сферах. Транслітерація, транскрипція калькування та експлікація є найпопулярнішими способами перекладу абревіатур і скорочень.

У процесі калькування лексичної одиниці її компоненти замінюються еквівалентами мовою перекладу: *UN* – *ООН (Організація Об'єднаних Націй)*; *IMF* – *МВФ (Міжнародний Валютний Фонд)*; *OAS* – *ОАД (Організація Американських Держав)* [Бондаренко 2015, с. 79].

Транскрипція і транслітерація під час перекладу скорочень та абревіатур рідко буває в чистому вигляді, а частіше використовується транслітерація зі збереженням транслітерованого елемента [Бондаренко 2015, с. 80], наприклад:

NATO – НАТО (Організація Північноатлантичного договору); WTO – WTO (Світова організація торгівлі).

Експлікація – це лексико-граматична трансформація, під час якої лексична одиниця мови оригіналу замінюється виразом, що пояснює або визначає певний термін чи поняття [Бондаренко 2015, с. 81]: «*The American history depends not on any of us, not on some of us, but on all of us. On we, the people, who seek a more perfect Union*» (10). – «Американська історія залежить не від когось із нас, не від деяких, а від усіх нас. Від «нас, народу США», які прагнуть досконалішого Союзу». У наведеному прикладі ми можемо бачити, що словосполучення *we, the people* (ми люди) було перекладено шляхом застосування описової трансформації як «нас, народу США», в контексті словосполучення.

Під впливом глобалізації, інформаційної революції та економічної трансформації сучасна англійська мова насичена неологізмами та складними словами, які використовуються для назви об'єктів або вираження нових понять [Федоренко 2018, с. 140].

Труднощі виникають при перекладі нових слів, як і будь-якої іншої лексики. Для того, щоб переклад повністю передавав значення нового слова, перекладач повинен спочатку знайти значення нового слова у відповідному словнику та уважно його вивчити, перш ніж вибрати відповідний спосіб перекладу. Це може бути транслітерація, калькулювання або транскрипція, описовий переклад або приблизний переклад.

Останніми роками з'явилося багато нових слів, яка слугують для опису всіх політичних процесів та подій. Наприклад, *Trump derangement syndrome* (TDS) – це термін призначений для опису критики або негативної реакції на президента США Дональда Трампа, *mitthead* – це людина, яка дуже часто змінює свою політичну позицію.

Під час перекладу нових слів та іншої лексики перекладач має глибоко розуміти значення нових слів, а також застосовувати та поєднувати навички й

принципи перекладу, щоб забезпечити передачу інформації одержувачу та зрозумілість її змісту.

У політичному дискурсі останнього періоду набуло поширення використання фразеологічних одиниць. Водночас слід підкреслити, що використання ідіом у політичних текстах залежить від компетентності співрозмовника [Лосіч 2017, с. 93].

Англійська мова є однією з універсальї політичного дискурсу. Переклад англійських фразеологічних одиниць на українську є складним завданням. Перекладач повинен ставитися до фразеологічних одиниць як до єдиного семантичного цілого і чітко розуміти, що заміна їх словами з безпосереднім значенням обов'язково призводить до неправильного тлумачення образів, до яких люди звикли [Лосіч 2017, с. 94].

Політична промова є основним інструментом політиків, засобом, за допомогою якого вони звертаються до людей. Цей стиль спілкування є офіційним стилем, ознаками якого є точність у викладі фактів, достовірність інформації, зрозумілість формулювання, логічна структура та об'єктивність.

Стильові особливості політичного дискурсу вивчає стилістика. Стилїстика вивчає природу та особливості мовних стилів, а також набір мовних засобів вираження в контексті функціональних мов. Виразальні засоби найчастіше використовують у художньому стилі. За допомогою таких засобів політик може виразити свою позицію щодо ситуації, донести меседж до своєї аудиторії, переконати її у щось повірити. Одним із найуживаніших стилістичних прийомів є вживання епітетів – художнього значення, що підкреслює ознаки, визначає якість явищ, предметів, понять, дій [Бусел 2005, с. 320]. Епітет завжди має суб'єктивне значення, оскільки ґрунтується на підкресленні якості, ознаки описуваного явища.

Таким чином, текст політичної промови може містити велику кількість стилістичних прийомів, які значною мірою притаманні художньому стилю. Тому перед перекладачами стоїть важливе завдання – тонко інтерпретувати

зміст промови, не втрачаючи її суті й не перетворюючи її на художній твір, насичений стилістичними прийомами.

2.2. Граматичні засоби в суспільно-політичних текстах та переклад їх українською мовою

Особливий функціональний стиль оригінального тексту впливає на характер процесу перекладу, вимагаючи від перекладача застосування особливих методів і прийомів.

Під час перекладу текстів політичного дискурсу ми зіткнулися з багатьма лексико-граматичними труднощами, головним чином через різні картини світу англійською та українською мовами. Поділ складної ситуації перекладу на граматичні та лексичні явища є умовним, оскільки в кожній мові граматики тісно пов'язана з лексикою, а спосіб перекладацького передавання граматичних форм і структур часто залежить від їх лексичного наповнення.

Основними причинами лексичних труднощів у текстах офіційно-ділового стилю є відсутність еквівалентів нових термінів у мові перекладу, багатозначність слів англійської та української мов, особливості словотвору та термінотворення, англійської та української мов тощо.

Стабільність і чіткість структури речень полегшує ідентифікацію переходів і структур, що виникають у вихідному тексті. Однак у деяких випадках необхідно вміти правильно вибрати певний тип перекладу, стикаючись із термінологією офіційного стилю. Тому, досліджуючи переклад офіційного стилю, дуже важливо звернути увагу на те, які конструкції є найбільш уживаними, який спосіб передачі матеріалу доцільно використати в конкретному випадку.

Прийоми і методи перекладу: конкретизація, узагальнення значення слова, додавання або вилучення слова, зміна порядку слова.

Конкретизація – це лексична трансформація, унаслідок якої в тексті оригіналу слово з ширшим лексичним значенням замінюється словом із вузьким лексичним значенням. Такий зсув зумовлений різницею у відповідних

лексичних ознаках лексичних елементів у вихідному тексті та в лексиці. Конкретизацію зазвичай використовують для перекладу слів із нечітким значенням.

Наприклад:

«*Anyone sentenced to death shall have the right to seek pardon*» [International Standards on the Death Penalty, p. 17]. – «*Кожний, кого засуджено до смертної кари, має право просити про помилування*».

Узагальнення значення слова – це лексичне перетворення, протилежне конкретизації, унаслідок якого при перекладі слово з вузьким значенням може бути замінене на слово із ширшим значенням. Однак, слід застосовувати таку трансформацію лише тоді, коли використання слова може порушити граматичну чи стилістичну норми мови перекладу, оскільки це може призвести до втрати точності інформації [Клименко 2012, с. 85].

Наприклад:

«*No State Party shall expel, return or extradite a person to another State where there are substantial grounds for believing that he would be in danger of being subjected to torture*» [United Nations Human Rights]. – «*Жодна держава-учасниця не повинна висилати, повертати чи видавати будь-яку особу іншій державі, якщо є серйозні підстави вважати, що їй там може загрозувати застосування катувань*».

Додавання слова. Трансформація доповнення в перекладі означає введення слів або словосполучень, яких не було в оригіналі, для правильного відтворення змісту речення у перекладі відповідно до мовних та культурних норм мови перекладу [Сіняговська 2014, с. 93].

Наприклад:

«... *inhuman or degrading treatment* ...» [United Nations Human Rights] – «... *нелюдському або принизливому* ...»

Словникове значення слова «*degrading*» – «*принизливий*».

У цьому реченні варіант перекладу речення містить пояснення того, що об'єктом приниження є саме людська гідність.

Вилучення слова – протилежне доповненню лексичне перетворення, що полягає у викреслюванні слів, які створюють семантичну надмірність у тексті перекладу, тобто виражають значення, які можна встановити без їхньої допомоги. Вилучати можна лише ті смислові елементи, які певним чином дублюються в оригіналі відповідно до норм мови оригіналу або передавання яких мовою перекладу може порушувати норми останнього [Колесник 2010, с. 725].

Наприклад:

«... *the existence in the State concerned of a consistent pattern of gross, flagrant or mass violations...*» [United Nations Human Rights]. – *існування в даній державі постійної практики брутальних і масових порушень...*»

У цьому реченні вилучено слово «*flagrant*», словникова версія якого – «*terrible, big*», оскільки в реченні використовуються такі слова, як «*gross*», «*mass*» тощо, які семантично подібні до слова «*flagrant*». Щоб не обтяжувати зміст перекладеного речення, застосовано трансформацію вилучення.

Отже, використання згаданих лексичних і граматичних трансформацій у процесі перекладу українською мовою англійських суспільно-політичних текстів зумовлене природою англійської та української мов, а також необхідне для розв'язання проблеми адекватності перекладу.

2.3. Репрезентація мовних засобів маніпулювання в політичних промовах

Багато людей, коли чують слова «маніпулювання» та «маніпуляція», помилково ототожнюють їх. Проте хочеться зауважити, що це не зовсім справедливо, оскільки слово «маніпуляція» в загальному розумінні означає прийняття, а «маніпулювання» – це процес виконання певних дій. Проте метою обох явищ є примусити особу, всупереч її інтересам, вчинити дії, необхідні іншій особі. Цей процес відбувається в прихованій формі, часто з діями, що завдають шкоди інтересам інших осіб [Моркотун 2017].

Маніпулювання передбачає виконання певних дій та є вужчим за термін «маніпуляція» і може розглядатися як окреме явище. Самими людьми легко маніпулювати. Тоді виникає запитання: як потенційні маніпулятори, які схильні до різного роду впливів, впливають на людей? Для цього явища можна ввести поняття «двостороння маніпуляція», а її суть можна передати метафорами: страх стати маріонеткою, а ляльководом стаєш. Але щоб ним стати, достатньо бажання. Варто зауважити, що лідерські якості потенційним лідерам закладає сама природа, а розвивати їх чи ні – справа кожної людини.

Розглянемо конкретну ситуацію: ми маємо перед собою лідера, який може успішно проявити себе в будь-якій галузі життя, наприклад, у мистецтві як хореограф або в освіті як ректор університету тощо. Цікаво у цій ситуації те, що така людина, найімовірніше, свідомо не вступить у жодну з вищезазначених сфер. У політиці головне – діяти, тому немає можливості для творчості. Це призводить до відсутності конкуренції не лише в політиці, а й у сферах мистецтва, освіти та інших. Ця сфера тягне за собою ризик, а впевнені люди ризикують. Так народжуються політичні лідери. Постає питання: владу потрібно отримати, і після отримання її важливо зберегти. У цьому випадку політики вдаються до маніпуляцій. Еліті необхідно легітимізувати свою владу або претендувати на неї.

Однак процес досягнення поставленої мети за допомогою цієї технології залежить від політичної системи, яка процвітає в країні. У тоталітарних суспільствах відбувається прямий тиск на об'єкти влади. У демократії прямий тиск навмисно заборонено, тому що ні статус еліти, ні саме суспільство цього не дозволяють. У таких випадках доводиться діяти більш витончено, і маніпуляція набуває прихованої форми. Використовуючи таку форму впливу на суб'єктів, політикам доводиться вдаватися до словесних хитрощів. Політики в демократичних державах мають принцип: «Якщо ви не приймете мене таким, який я є, то я стану таким, яким ви хочете мене бачити» [Коваль 2012, с.160].

Багато мовних навичок можуть допомогти лідерам у цьому процесі. Так починається гра між політиками та суспільством, основним інструментом якої є маніпуляція. У маніпуляції часто застосовуються різні риторичні методи, а також прагматично виправдані відступи від норм та правил формальної логіки.

До найпоширеніших риторичних прийомів належать: використання аналогій, вираження очікуваного змісту як аксіом, передбачення подій; використання загальновідомих істин у прийменниках перед тим, як має бути введено повідомлення про усвідомлення реципієнта, перемикання теми.

Проілюструємо наведені вище риторичні прийоми маніпуляції прикладом із виступу Д. Трампа: *«I have a message for all of you: the crime and violence that today afflicts our nation will soon come to an end. Beginning on January 20th 2017, safety will be restored.... A change in leadership is required to change these outcomes. Tonight, I will share with you my plan of action for America»* (5).

У прикладі сказано, що після 20 січня 2017 року країна буде вільною від злочинності та безпечною. Крім того, як повідомлено, це потребувало зміни керівництва. Д. Трамп оголосив про свій план майбутніх змін у країні. Наведені приклади ілюструють позитивні стратегії самопрезентації. Імпліцитно висловлено думку про те, що відбудуться зміни на краще, якщо владу матиме той, хто говорить.

Щоб здійснити маніпулятивний вплив на реципієнта використано посилення на американські соціальні цінності, такі як: *«unity»*, *«democracy»*, *«freedom»*, *«security»*, *«liberty»*, *«protection»*, *«safety»*, *«prosperity»*, *«wealth»*, *«faith»* і деякі інші, а також використано позитивно забарвлену лексику: *«dream»*, *«hope»*, *«goodness»*, *«love»*, *«strength»*, *«guidance»*, *«friends»*, *«unify»*, *«respect»*, *«help»*, *«fantastic»*, *«win»*, *«great»*, etc.

Наприклад:

«Your voice, your hopes, and your dreams will define our American destiny. And your courage and goodness and love will forever guide us along the way» (5).
«Together, we will lead our party back to the White House, and we will lead our

country back to safety, prosperity, and peace. We will be a country of generosity and warmth» (6).

У вказаних вище та нижче прикладах підкреслені слова та фрази, які були проаналізовані в контексті політичного дискурсу Д. Трампа і використані ним з метою підсилення маніпулятивного впливу.

Часто використовуються анафори та паралельні структури, наприклад:
«Thank you. Thank you very much, everybody. Sorry to keep you waiting. Complicated business. Complicated. Thank you very much» (5). «He is a man of character and accomplishment. He is the right man for the job» (6).

Використані в політичній промові Д. Трампа прикметники роблять звернення більш розмовними та збільшують його експресивну силу. Найчастотнішими в аналізованих публічних зверненнях є прикметники, що виражають оцінку: *«great», «unbelievable», «fantastic», «special», «incredible», «amazing», наприклад: «Fantastic guy. Fantastic family» (6).*

Прикметники, наведені вище, часто використовують у мовленні пересічні американці. В інавгураційній промові Д. Трампа використано стратегію оцінки альтернатив, реалізовану в ході багаторазового порівняння речення або кількох речень.

Наприклад:

«The establishment protected itself, but not the citizens of our country. Washington flourished – but the people did not share in its wealth. Politicians prospered – but the jobs left, and the factories closed. We will confront hardships. But we will get the job done» (6).

Реалізація стратегії оцінки альтернатив при створенні ланцюжка: минуле-теперішнє-майбутнє також можна простежити в кількох абзацах.

Наприклад:

«The wealth of our middle class has been ripped from their homes and then redistributed across the entire world». «But that is the past. And now we are looking only to the future. We assembled here today are issuing a new decree to be heard in every city, in every foreign capital, and in every hall of power» (6).

У наведеному прикладі протиставлення досягається за допомогою дискурсивних засобів. На початку речення вживаються сполучники *i, але*, тому мова набуває розмовного характеру.

Однією з особливостей аналізованих президентських промов є використання часових ланцюжків: минуле-теперішнє-майбутнє. Згадуючи минуле, політик використовує більше негативних слів, тоді як майбутні події представлені в позитивному ключі.

Наприклад:

«We will bring back our jobs. We will bring back our borders. We will bring back our wealth. And we will bring back our dreams» (6).

Д. Трамп запевняє громадян, що, працюючи разом з ним, вони знайдуть роботу, до них повернеться добробут і вони реалізують свої мрії. За допомогою маніпулятивних маркерів-займенників політик об'єднує себе зі своєю аудиторією. У заклику до дії використано інверсію.

Наприклад:

«No dream is too big, no challenge is too great. Nothing we want for our future is beyond our reach» (5). *«From this day forward, a new vision will govern our land. From this moment on, it's going to be America First. That all changes – starting right here, and right now, because this moment is your moment: it belongs to you»* (6).

У зазначеному вище прикладі обговорюється майбутня велич країни (America First), багаторазово використано маніпулятивні маркери (**прямо тут, зараз**), підкреслено роль громадян країни у змінах на краще в майбутньому. Особливу роль у посиленні маніпулятивного впливу відіграють гасла, які використовуються для вираження зобов'язань.

Наприклад:

«We must choose to Believe In America // We will follow two simple rules: Buy American and hire American // We will make America Strong Again // We will make America Proud Again // We will make America Safe Again // We will make

America Great again // We will follow two simple rules: Buy American and hire American» (6).

Америка знову стане сильною, гордою, безпечною та великою, лише якщо ми працюватимемо разом для досягнення наших цілей. Доповідач закликав присутніх купувати вітчизняні товари. Гіпербола, метонімія, персоніфікація, епітети, алітерація, метафора, порівняння використовуються для додаткового маніпулятивного ефекту.

Наприклад:

«But for too many of our citizens, a different reality exists: Mothers and children trapped in poverty in our inner cities; rusted-out factories scattered like tombstones across the landscape of our nation» (6).

У цьому прикладі використано метафору *«trapped in poverty»* (в канкані бідності), фабрики порівнюються з надгробними пам'ятниками (*factories ... like tombstones*).

Отже, підбиваючи підсумки проведеного аналізу, можна зробити висновок, що гіпотеза про те, що в президентському політичному дискурсі використання певних мовних прийомів може впливати на спосіб маніпулювання аудиторією та на вибір стилістичних і граматичних засобів мовлення, підтверджується.

У нагороджувальній та інавгураційній промовах Д. Трампа використано тактики дискурсивної маніпуляції, маніпулятивні маркери, багаторазові повтори, заклики до спільних дій, «уніфіковану лексику» (інформування аудиторії про події), гасла, інверсії. Маніпулювання мовою – це складне явище, достовірність якого залежить від багатьох факторів, таких як лінгвістичні, психологічні, екстралінгвістичні та соціальні.

Одним із головних комунікативних завдань президента можна вважати прямий вплив та приховану маніпуляцію.

Маніпулятивні прийоми та маркери грають важливу роль у збільшенні маніпулятивного потенціалу мови. Президентський політичний дискурс є ефективним засобом маніпулювання національною свідомістю та формування

національного світогляду. Безсумнівно, дослідження в цьому напрямі слід продовжувати через зростання ролі маніпулятивного впливу в політичній комунікації.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ

3.1. Лексико-семантичні трансформації в перекладі політичних промов

Усі перекладацькі трансформації поділяються на лексичні, граматичні та стилістичні.

Серед досліджуваних матеріалів перше місце за частотою вживання посідали лексичні переходи. Лексичні одиниці у вихідному тексті замінюються лексичними одиницями мови перекладу. За умови дослідного (повного) перекладу кожне слово речення перекладається послідовно, від першого до останнього [Сіняговська 2014, с. 92]:

Наприклад:

«Thank you for your presence here today – a historic gesture that speaks to the power of reconciliation and the alliance between the American and Japanese peoples; a reminder that even the deepest wounds of war can give way to friendship and lasting peace» (11). – *«Дякую за вашу присутність сьогодні тут – історичний жест, який говорить про силу примирення та альянсу між американським і японським народами; нагадування про те, що навіть найглибші рани війни можуть поступитися місцем дружбі та міцному миру».*

Транспозиція (перестановка) – це граматична перекладацька трансформація, яка полягає у зміні положення мовних одиниць у тексті перекладу відповідно до тексту оригіналу.

Наприклад:

«It is a profound honor to stand in this city, by this monument to the Warsaw Uprising, and to address the Polish nation that so many generations have dreamed of: a Poland that is safe, strong, and free» (Donald Trump) (1). – *«Це велика честь*

стояти в цьому місті, біля цього пам'ятника Варшавському повстанню і звертатися до польського народу, про який мріяли багато поколінь: про безпечну, сильну та вільну Польщу» (Дональд Трамп).

При перестановках часто відбувається інша граматична трансформація, що призводить до зміни граматичних ознак форми слова (наприклад, вживання множини замість однини в перекладі), частин мови (наприклад, перетворення інфінітива на іменник в перекладі), членів речення (наприклад, перетворення прислівників на підмети в перекладі), слів (наприклад, заміна одного слова іншим зі схожим значенням в перекладі) та речень (наприклад, перетворення простого речення на складне і навпаки) [Колесник 2010, с. 726].

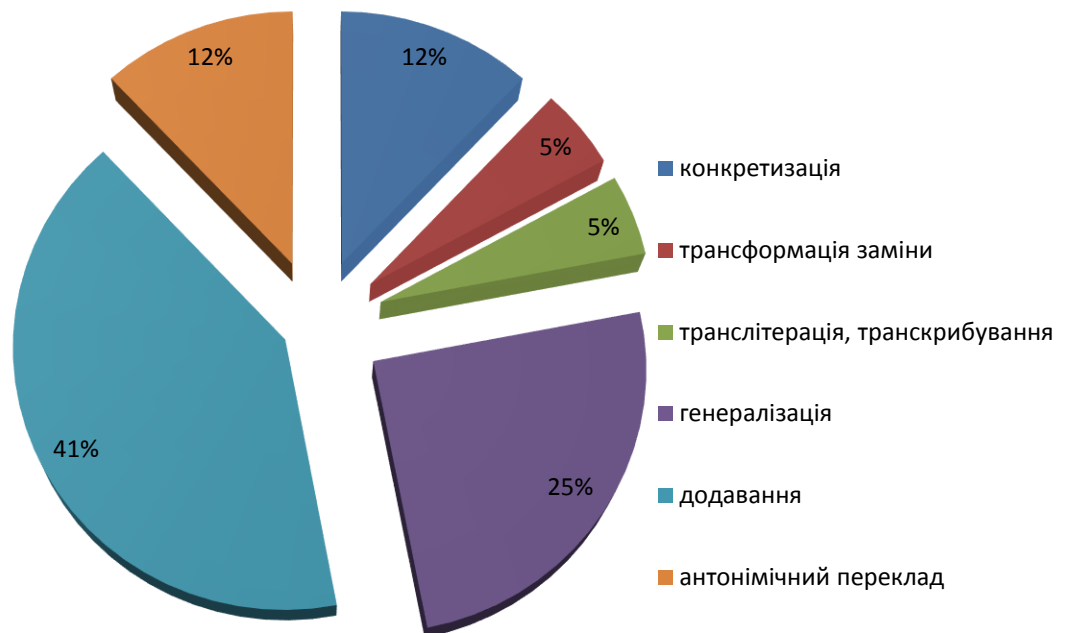
Наприклад:

«We stand at the birth of a new millennium ready to unlock the mysteries of space, to free the earth from the miseries of disease, and to harness the energies, industries, and technologies of tomorrow» (Donald Trump) (1). – «Ми стоїмо на початку нового тисячоліття, готові розкрити таємниці космосу, звільнити Землю від страждань хвороб і використовувати енергію, галузі та технології завтрашнього дня» (Дональд Трамп).

Під час перекладу суспільно-політичної лексики досить часто виникає необхідність додати слова що зумовлено компресією англійської мови [Клименко 2012, с. 85].

Як показано на мал. 3.1., додавання є одним із найпоширеніших прийомів перекладу.

Відсоткове співвідношення використання основних лексичних трансформацій у перекладі політичних промов українською мовою

Мал. 3.1 Відсоткове співвідношення використання основних лексичних трансформацій у перекладі політичних промов українською мовою.

Джерело: [Сіняговська 2014, с. 93].

Генералізація – це трансформація, протилежна за значенням конкретизації.

Наприклад:

«If you know anything about Hoosiers, you know we like to suit up and compete. We play to win» (Mike Pence) (2). – *«Якщо ви знаєте що-небудь про жителів штату Індіана, ви знаєте, що ми любимо брати участь та змагатися. Ми граємо, щоб перемогти» (Майк Пенс).*

Однією з найпоширеніших лексичних трансформацій є конкретизація. За статистичними підрахунками, частота таких лексичних конверсій становить 12%. Зауважимо, що конкретизація – це спосіб перекладу, при якому іншомовне слово або словосполучення з ширшим тематичним логічним значенням замінюється в перекладі словом з вужчим значенням.

Перекладачі застосовують це перетворення, коли їм потрібно замінити вихідні значення на більш конкретні.

Одним із найпростіших методів перекладу в лексичній трансформації є транслітерація та транскрибування, фонемне перетворення вихідної лексичної одиниці за допомогою літер мови перекладу.

Транслітерація передбачає використання графічної форми слова, тоді як транскрибування передає звукову форму слова. Ці трансформації застосовують для перекладу власних назв і майже завжди використовують разом.

Під час перекладу власних імен транслітерація і транскрипція використовуються в комплексі. Також застосовується трансформація лексичної заміни. Наприклад, вислів «*to have by one's side*» має кілька перекладів: «бути поруч», «мати односторонню на своїй стороні». З огляду на те, що в тексті йдеться про спільну роботу політиків, використовується ідіома «працюють пліч-о-пліч».

Оскільки українська та англійська мови мають різну структуру речень, лексичні трансформації часто використовують з антонімічним перекладом.

Наприклад:

«*The Jerusalem Avenue passage required constant protection, repair, and reinforcement, but the will of its defenders did not waver, even in the face of death*» (1). – «Шлях по Єрусалимському проспекті вимагав постійного захисту, ремонту та підкріплення, але воля його захисників вистояла навіть перед лицем смерті».

Приєм антонімічного перекладу полягає у передачі поняття протилежним, часто із запереченням, тобто антонімом українського відповідника цього слова [Полевик 2013, с. 98].

Наприклад:

«*And I don't care what your ethnic background – what your ideology. I don't care whether you're younger or older. I don't care whether you were born in America or you're a naturalized citizen*» (Newt Gingrich). – «І мені байдуже, яке у вас

етнічне походження – яка ваша ідеологія. Мені байдуже, ви молоді чи у віці. Мені байдуже, ви народилися в Америці чи ви стали громадянином внаслідок натуралізації» (Ньют Гінгріч).

Слово «*waver*» перекладається з англійської як «*прогинатися*», «*коливатися*», а саме речення має заперечення. Тому при перекладі було вирішено прийняти антонімічний переклад, використовуючи дієслово «*вистояти*» як антонім одиниці в мові оригіналу. Нерідко під час перекладу тексту політичної промови необхідно додати деякі мовні одиниці, щоб забезпечити адекватність перекладу. Цей прийом має назву додавання.

Наприклад:

«This summit, and my trip over the past week, has obviously occurred against a backdrop of the broader debate over globalization and trade» (12). – «Дипломатична зустріч у Перу, і моя поїздка за останній тиждень, очевидно, відбулися на тлі більш ширших дебатів щодо глобалізації та торгівлі».

Іншою лексичною трансформацією перекладу є трансформація заміни, коли одне слово чи вираз вихідної мови замінюється іншим словом чи виразом цільової мови для задоволення потреби в правильному перекладі:

Наприклад:

«Everyone is listening to you now. You came by the tens of millions to become part of a historic movement, the likes of which the world has never seen before. At the center of this movement is a crucial conviction that a nation exists to serve its citizens. Americans want great schools for their children, safe neighborhoods for their families, and good jobs for themselves» (6). – «Усі зараз вас слухають. Ви прийшли десятками мільйонів, щоб стати частиною історичної ідеї, подібної до якої ще світ ніколи не бачив. В основі цієї ідеї вирішальне переконання, що існує нація, яка служить своїм громадянам. Американці хочуть чудових шкіл для своїх дітей, безпечних мікрорайонів для своїх сімей та гарних робочих місць для себе».

Перше значення слова «*movement*» – це «*рух*», але зі змісту промови Дональда Трампа можна зрозуміти, що він має на увазі «*ідеї, які змінять світ*» [Полевик 2013, с. 98].

У статті «Лексико-граматичні особливості перекладу англійських епітетів» Т. А. Палей стверджує, що епітети передають додаткову інформацію про предмет, а тому до перекладу цих стилістичних прийомів потрібно підходити з особливою обережністю. Нерідко перекладачі застосовують трансформації, щоб зберегти зміст та форму. До таких трансформацій входять уточнення й узагальнення значення, семантичний розвиток, переклад антонімів, додавання чи пропуск слів. Усі перетворення не існують незалежно одне від одного, а поєднуються [Палей 2017, с. 103].

Наступним стилістичним прийомом, який є не менш важливим та розповсюдженим, є метафора. Цей художній прийом передбачає образне вживання слів чи виразів за аналогією, подібністю чи порівнянням [Бусел 2005, с. 405].

Наприклад:

«Poland is the geographic heart of Europe, but more importantly, in the Polish people, we see the soul of Europe» (Donald Trump) – «Польща це географічне серце Європи, але найголовніше те, що у поляках ми бачимо душу Європи» (Дональд Трамп).

Майже в усіх політичних промовах є порівняння. Це художній засіб полягає у порівнянні одного об'єкта або явища з іншими з метою розширення його значення [Бусел 2005, с. 166].

Політичні промови витримані в офіційному стилі, тому використання такого стилістичного засобу, як порівняння, може зробити виступ політика менш офіційним і тим самим наблизити його до аудиторії.

Наступним за частотою вживання після порівняння є перебільшення. Гіперболізований переклад не є складним. За допомогою гіперболи свідомо посилюється експресивність тексту [Бусел 2005, с. 150].

3.2. Граматичні та стилістичні трансформації в перекладі політичних промов

Політичні промови іноді складно перекласти. Часто, перекладаючи політичні промови, перекладачі покладаються на різні зміни, особливо стилістичні. Однією з таких перетворень є використання синонімічної заміни.

Англійська та українська мова мають досить розвинену синонімію. Це допомагає уникнути повторів, роблячи текст візуально привабливішим. Крім того, під час перекладу це допомагає додати більше емоцій або експресивності, коли потрібно. У більшості випадків перекладачі використовують заміну синонімів, щоб зробити текст більш природним.

Наприклад:

«This continent no longer confronts the specter of communism. But today we're in the West, and we have to say there are dire threats to our security and to our way of life. You see what's happening out there. They are threats. We will confront them. We will win. But they are threats» (1). – «Цей континент вже не стикається із відголосками комунізму. Але сьогодні ми на Заході, і ми повинні сказати, що існують серйозні загрози нашій безпеці та нашому способу життя. Ви бачите, що там відбувається. Вони є загрозою. Ми будемо протистояти їм. Ми переможемо. Але вони є загрозою».

Слово «*specter*» можна перекласти як «*передчуття, загроза, привид, фантом, щось забуте*». Із таким широким діапазоном синонімів може бути важко підібрати еквівалент або синонім, який об'єднав би всі переклади.

Через відмінності між двома мовами виникає проблема лексичної безеквівалентності. У такому разі перекладач використовує описовий переклад. Цей спосіб допомагає перекладачам відтворювати явища, які не мають відповідних мовних одиниць, що їх називають, у цільовій мові.

Наступна стилістична трансформація перекладу – це компенсація. Зміст її полягає в додаванні необхідних мовних одиниць, які втрачаються під час перекладу або взагалі не можуть бути передані.

Наприклад:

«The signs of this friendship stand in our nation's capital. Just steps from the White House, we've raised statues of men with names like Pulaski and Kościuszko» (1). – «Ознаки цієї дружби стоять у столиці нашої країни. Усього за кілька кроків від Білого дому ми возвели монументи національним героям з такими іменами, як Казимир Пуласький та Тадеуш Костюшко».

У цьому уривку слово «*men*» замінено на слово «*національні герої*», тому що не всі знали, що люди, про яких говорив Дональд Трамп, насправді були поляками, які брали участь в американській революції та були почесними громадянами США.

Часто, перекладаючи політичні промови, перекладачі покладаються на різні зміни, особливо стилістичні. Ця трансформація використовується, коли текст містить мовні одиниці, яких немає в мові перекладу, або коли перекладач прагне зберегти виразність, підкреслюючи мовний стиль, а не намагаючись передати структуру тексту.

ВИСНОВКИ

Політична промова – підготовлений гострий політичний виступ з позитивними чи негативними оцінками, мотивами, конкретними фактами, окресленими планами, ідеями політичних змін.

Суспільно-політичні тексти можуть поєднувати ознаки публіцистичного та наукового стилів, а інколи містити риси художнього стилю. Тому під час перекладу потрібно звертати увагу на лексико-стилістичні характеристики таких текстів.

На основі аналізу лексичних особливостей текстів політичних виступів громадських діячів робимо висновок, що вони містять велику кількість політичних термінів, абревіатур, лакун, абревіатур, фразеологізмів, неологізмів, скорочень.

Дослідивши тексти політичних промов, ми дійшли висновку, що в них широко використовуються такі стилістичні прийоми, як епітети, метафори, порівняння, гіперболи та риторичні запитання.

Поширеним методом перекладу є використання перекладацьких трансформацій, до яких належать конкретизація та узагальнення (генералізація), трансформація та доповнення, транскрипція, транслітерація, антонімічний переклад.

Найбільш поширеним методом є використання трансформацій перекладу. Генералізація (узагальнення), конкретизація (уточнення), заміна та додавання посідають перше місце за частотою вживання. Другим за частотою використання перекладачами є дослівний переклад або калькування.

Пошук відповідних еквівалентів, дослівний переклад та описовий переклад є часто використовуваними методами. Транслітерація, транскрипція і трансформація перекладу менш поширені.

Серед стилістичних перекладацьких трансформацій, які використовуються під час перекладу, виокремлюємо синонімічну заміну, компенсаторну трансформацію та адаптацію.

Дослідження показало, що концепція політичного мовлення та вибір відповідного способу перекладу залишатимуться актуальними, оскільки суспільство і мова розвиваються.

Перекладач повинен уміти вибрати такий спосіб перекладу, який цілком передаватиме зміст речення та не порушуватиме норми перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Башук Н. П. Переклад безеквівалентної лексики у публіцистичних текстах. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. Філологічні науки. 2016. Кн. 2. С. 11–15.
2. Белих Д. І. Особливості перекладу англійських фразеологічних одиниць у політичному дискурсі. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ"*. Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Series: Actual problems of Ukrainian society development: зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2018. № 4 (1280). С. 88–92.
3. Бондаренко О. Особливості перекладу абревіатур, акронімів і скорочень. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. 2015. Вип. 1. С. 76–83.
4. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1719 с.
5. Клименко І. М. Лексичні трансформації при передачі англійської політичної термінології українською мовою. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2012. Вип. 8. С. 84–90.
6. Кльось С. Семантичні особливості функціонування фразеологізмів у політичному дискурсі (на основі промов діячів англійською мовою) *Молодь і ринок*. 2012. № 1. С. 106–110.
7. Коваль І. О. Президентський дискурс: сутність, структура, функції, цілі. *Стратегічні пріоритети*. 2012. № 3. С. 158–164.
8. Колесник А. О. Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2010. Вип. 1. С. 719–727.
9. Лосіч О. Утворення англомовних фразеологізмів політичного дискурсу та проблеми їх перекладу українською мовою. *Вісник студентського*

- наукового товариства Горлівського інституту іноземних мов. Випуск 3. Бахмут 2017. С. 92–94.
10. Моркотун С. Б. Відтворення експресивності образних засобів при перекладі текстів політичного дискурсу. *Синопсис: текст, контекст, медіа*. 2017. № 3 (19).
 11. Остапенко С. А. Відтворення фігур субституції у процесі художнього перекладу. *Записки з романо-германської філології*. 2016. Вип. 2. С. 50-58.
 12. Падалка О. В. Політична промова та її просодичні характеристики. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки: Філологічні науки. Мовознавство*. 2012. № 6. С. 66-69.
 13. Палей Т. А. Лексико-граматичні особливості перекладу англомовних епітетів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2017. Вип. 2. С. 99–104.
 14. Пасенчук Н. В. Поняття дискурсу як комунікативної події та текстової категорії. *Science and Education a New Dimension. Philology*. Budapest. 2017. № 123. С. 52–56.
 15. Пастух Т. А. Лакуни як прояв розбіжностей у мовній картині світу. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2013. Вип. 32(1). С. 99–101.
 16. Петренко В. Особливості визначення політичної мови. *Політичний менеджмент*. 2007. № 2. С. 124.
 17. Полевик Д. О. Антонімічний переклад, як складова перекладацьких трансформацій/ Д. О. Полевик, О. А. Кириченко. *Соціальногуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Відп. за вип. В. В. Опанасюк. Суми : СумДУ, 2013. Ч. 1. С. 98–99.*

- 18.Ребенко М. Ю. Адаптація як прийом творчої модифікації при перекладі. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2009. Вип. 4. С. 177–180.
- 19.Самойлова І. В., Подвойська О. В. Лексичні особливості політичних промов. *Філологічні науки*. 2016. Книга 1. С. 235–238.
- 20.Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. 2014. Т. 221, Вип. 209. С. 89–93.
- 21.Скребкова М. Особливості перекладу абревіатур та скорочень у англійськомовних комп'ютерних текстах. *Нова педагогічна думка*. 2016. № 1. С. 47–49.
- 22.Усенко М. Особливості перекладу політичного дискурсу. *Матеріали ІV Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання»*, 19–20 квітня 2011 року. Тернопіль: ТНТУ, 2011. Том 2. С. 314.
- 23.Федоренко О. Політичні неологізми-запозичення в англійськомовних засобах масової інформації. *Південний архів (філологічні науки)*. Романські, германські та східні мови. 2018. № 73 (2018). С. 139–143.
- 24.International Standards on the Death Penalty. P. 1–45.
- 25.United Nations Human Rights. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Article 3. 1984.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Donald J. Trump. Address to the people of Poland, delivered 6 June 2017, Krasinski Square, Warsaw, Poland.

URL: <https://americanrhetoric.com/speeches/donaldjtrumpwarsawspeech.htm>

(дата звернення: 06.03.2023)

2. Mike Pence. VP Nomination Acceptance Address, delivered 20 July 2021.

URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-accepting-the-vice-presidential-nomination-the-republican-national-convention-0> (дата звернення:

12.03.2023)

3. Mitt Romney. Faith in America, delivered 6 December 2022, College Station, TX (дата звернення: 12.03.2023)

4. Hillary Clinton and Donald Trump's final presidential debate.

URL: <https://www.politico.com/story/2016/10/full-transcript-third-2016-presidential-debate-230063> (дата звернення: 10.03.2023)

5. Donald Trump's victory speech. By POLITICO STAFF. 2016. URL: <https://edition.cnn.com/2016/11/09/politics/donald-trump-victory-speech/> (дата звернення: 14.03.2023)

6. President Donald Trump's Inauguration Speech. By ABC NEWS. 2022. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/full-text-president-donald-trumps-inaugurationspeech/story?id=44915821> (дата звернення: 14.03.2023)

7. Boris Johnson speech in full as coronavirus lockdown announced in England. URL: <https://inews.co.uk/news/politics/boris-johnson-announcement-speech-in-full-coronavirus-lockdown-england-817333> (дата звернення: 17.03.2023)

8. Biden blames Trump for coronavirus-related school closures, calls education gap a 'national emergency'. The Washington Post. September 2, 2020.

URL: https://www.washingtonpost.com/politics/biden-schools-coronavirus/2020/09/02/8af87058-ed34-11ea-99a1-71343d03bc29_story.html

(дата звернення: 16.03.2023)

9. Boris Johnson – 24 November 2019.

URL: <https://www.conservatives.com/news/2019/boris-johnson--my-guarantee-to-get-brexite-done-and-unleash-brita> (дата звернення: 16.03.2023)

10. Joseph R. Biden, Jr. Inaugural Address. Transcript.

URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/01/20/inaugural-address-by-president-joseph-r-biden-jr/> (дата звернення: 16.03.2023)

11. Barack Obama. Reconciliation Address at Pearl Harbor. Transcript.

URL: <https://www.americanrhetoric.com/speeches/barackobama/barackobamapearlharbor.htm> (дата звернення: 16.03.2023)

12. Barack Obama. Press Conference in Peru. Transcript.

URL: <https://www.americanrhetoric.com/speeches/barackobama/barackobamaperupressconference.htm> (дата звернення: 24.03.2023)